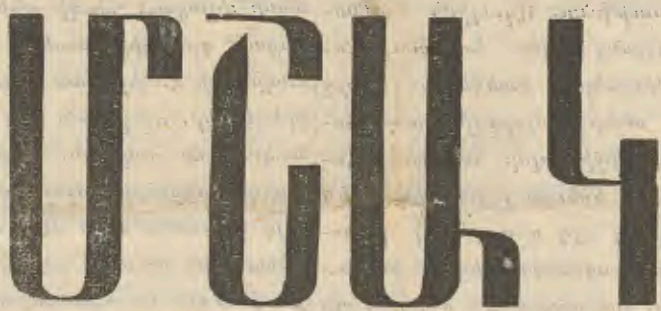

ՏԱՍՆ ԵՒ ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան դիմել 10 րուբլ, կես տարեկան 6 րուբլ:
Առանձին համարները 5 կոպեկով:

Թիֆլիսում գրվում են միայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաբարաբայից դիմում են ուղղակի
Тифлисе. Редакция «Маяк».

Խմբագրատանը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տոն օրերէն):

Ցայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Ցայտարարութիւնների համար վճարում են
խրաքանչիւր բառին 2 կոպեկ:

ԲՈՎԱՆՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Խաղաւոր տօնը
կողմում: Հեղեղ Արուստան: Նամակ Թէլաւից:
Ներքին լուրեր: ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Նամակ
Թիֆլիսից: ԽԱՆՆԻ ԼՈՒՐԵՐ: ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒ-
ԹԻՒՆՆԵՐ: ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Արդարեւ գաւառի
անտեսական գրութիւնը:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՂԱՍՄՈՐ ՏՕՆԸ ԿՈՂԼՈՒՄ

Համարձակութեամբ գտնւել միակ օրն է ամբողջ տա-
րուայ մէջ, երբ ամառային շաբաթները հաւատարմ
հայ գեղեցիկ սեւը կարողանում է կուշտ գաւառ-
նախնայ վայելել: Ո՞ւր է յայտնի այդ օրուայ
«վիճակը» և «շնչալիւրումը»: Եւ ու մի ուշադ-
րութեան արժանի երևոյթ է. քանի որ շատ ու-
րիշ հանդէսներ կամ ծիսակատարութիւններ ար-
դէն վաղուց վերացել են, վիճակ գեղեցիկ ստի-
րութիւնը չարժանաւորում է գեղեցիկ և ուրու հայ
գիւղերի մէջ և նոյն իսկ շատ քաղաքներում:
Այդ պատճառով էլ խրաքանչիւր ընթերցողին
լաւ յայտնի պէտք է լինի նրա ինչ լինելը և ինչ-
պէս կատարվողը, ուստի և եւ թողնելով այդ վի-
ճակահանութեան հանդէսը՝ կը խօսեմ մի այլ սո-
վորութեան մասին, որը հայերի մէջ ոչ ամենայն
կողմնորոշում է սովորական. դա է ծագկամ օր
հանդէսը:

Թէ գիւղացիների հասկացողութեամբ ո՞վ է ծագ-
կամայի, կամ ինչ նշանակութիւն ունի նա, այդ
ես չը կարողացայ իմանալ, ուստի նրա մասին
ոչինչ գաղտնիութիւններ մէջ չը մանելով կը

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱՐԴՈՒՆԻ ԳԱՆՈՒՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՊԱՐՏԻՉ ՊԱՆՈՒԹԻՒՆ

Մեր նախկին յօդուածում, որ տպւելու «Մշա-
կի» ներկայ տարւոյ № 36 համարում, մենք գը-
րեցինք արդէն Արդուին գաւառի երկրագործու-
թեան վրա, այժմ մենք համառօտ կերպով և մի-
այն կարեւոր մասերի վրա խօսքը ընդլայնելով կը
խօսենք պարտիչպանութեան մասին:
Ինչպէս յայտնի ենք արդէն, Արդուին գաւա-
ռը բաժանւած է երեք վիճակների, Արդուին
յանձնով միտու, Արդանուշ և Շալվէթ-Խմբիւնի:
Այս վիճակների ամենից ընդարձակն և բազմա-
մարդն Շալվէթ-Խմբիւնի է, իսկ ամենից քաղա-
քերը՝ Արդանուշի վիճակը: Այս երեք վիճակները
շատ դանդաղանում են իրենց բնական աշխարհա-
գրական դիրքով և արդիւնաբերութեամբ: Արդա-
նուշի վիճակը յարմար է գլխաւորաբար վարդաշա-
քի, այնտեղ տարածված է երկրագործութեան
թիւնը: Շալվէթ-Խմբիւնի վիճակը վայելում է
առատութեան արօտանդների կողմից, հետեւեալ
այդտեղ առաւել յառաջացած պէտք է լինի ա-
նապէս ապահով լինելը. իսկ սոցա հակառակ
Արդուինի վիճակում համեմատաբար նուազ են
վարեկաններն ու արօտանդները: Բայց այդ
պակասութիւնը նա լրացնում է իր պարտիչների
առատութեամբ, ուստի և Արդուինի վիճակի բը-
նական գլխաւոր դրամաները պարտիչպան-
ութեանն են: Բայց առհասարակ ամբողջ գա-
ւառում, պարտիչները շատ մեծ տարածութեան
չեն համարում: Արդուին գաւառում, չորսին նրա
խորտաւորում դիրքին, աճում են բազմաթիւ պրո-
դատու և հասարակ ծառեր, որոնց մէջ նշանաւոր
է սոսանը (խնձիւր, сашнитъ, буис): Այս թան-
կազին ծառը աճում է Արդուինի վիճակի խա-
տիլա գիւղում, չրժակայ բլուրների վրա, որոնք
պակասում են խաղաղացոյ: Այդ ծառի կտրելն

պատմում միմիայն թէ ինչպէս է կատարվում նրա
տօնը:

Ծաղկամբ տօնը կատարվում է, կողմում, Հա-
բարձման տօնի նախընթաց օրը, չորեքշաբթի օր,
և այդ կատարում են աղջիկները երգերով և խն-
ջով: Ծաղկամբը, ծաղիկներ բաժանելով: Զորքալարթի
առաւօտ արեւ ծագած չը ծագած՝ աղջիկների
խմբակները միմեանց յետեւից երևում են պատու-
հանների առաջ և երգում են իրանց երգերը: Խ-
րաքանչիւր խմբակին առաջնորդում է ամենա-
մեծը աղջիկը: Ծաղկամբը (աղապաշին) իր դրօշակով
դրանց դրօշակը մի փոքրիկ ծոց է վրայից քանի մի
հատ աղջիկների կապած և ծաղիկն էլ ծաղիկն մի փունջ
ցցած: Աղջիկներն իրենց մէջը տանում է, մի ամանի
մէջ հաւաքած, ծաղիկ փնջերը, նոյնպէս ունենում
են հետները և ներկած ծառերը: Տանտիրոջ ա-
ռաջ երգելուց յետոյ՝ նրանք ընծայում են նրան
ծաղիկ փնջեր և քանի հատ էլ ձու, դրանց փո-
խարէն նրանից մի քանի կոպէկ նուէր ընդունե-
լով: Նրանք երգում են «Վանդիւլում» երգերը,
երբեմն հայերէն, երբեմն թուրքերէն:

Երգելն ու ծաղիկներ բաժանելը վերջացնելով
նրանք պատեղ ու այնտեղ խաւք խաւք հաւա-
քած սկսում են պարել իրանց «Էլէկ» ներդաշ-
նակ եղանակով և այդպէս անցնում են ամբողջ
օրը մինչև ուշ երեկոյեան:

Այսպիսով Ծաղկամբ հանդէսը վերջացնելուց
յետոյ, կէս գիշերին, աղապ աղջիկներն իրենց մե-
ծերը պէտք է լուռ ու մուռ գետի ափը գնան
ջուր և աւազ վեր առնելու հետեւալ օրուայ վի-
ճակահանութեան համար:

Համարձակում օրն էլ «վիճակը» վերջացնելուց
յետոյ՝ մնացեալ բոլոր օրը նոյնպէս անց են կա-
նում արդիւնաբերական մէջ, պարելով և երգելով:

Ծաղկամբ տօնի համար փնջերը կողմեցիկ պատ-

և արտահանվել արդեւրած է տեղութեան կող-
մից:

Արդուինի գաւառը արդիւնաբերում է հետեւեալ
պտուղները. ձէյթուն, խաղող, ընկուղ, տանձ,
խնձոր, ծիրան, դեղձ, թուզ, սալոր, սերկիւն,
նուռ, կեռաս, բալ, շաքանակ, հոն, չուս, թութ,
արմաւ և նուշ: Այդ բերքերից նշանաւորներն են՝
ձէյթունը, խաղողը, թութը և ընկուղը:

1. Ձէյթունի ծառը աճում է գլխաւորաբար
Արդուինի և մասամբ միայն Արդանուշի վիճա-
կում: Արդուինի վիճակի դիրքից ամենալաւ
յատկութեամբ ձէյթուն արտադրող գիւղն է Թո-
գոմ, յետոյ Յրիւ, Խալաւուր, Հալվիւս և այլն:
Արդուին քաղաքն էլ բնական լաւ ձէյթուն է
արտադրում: Ձէյթունի այգիները մասնաւորա-
պէս կանգնեցնում ենք եւս Բայց ինչպէս միւս
արդիւնաբերութեան, նոյնպէս և ձէյթունի վրա
պարտիչները շատ քիչ խնամք են անում, չը նայելով
որ դա առեալի մի նշանաւոր առաքիւյ է դար-
ձած Արդուինի վաճառականաց համար: Մեր հա-
ւաքած արժանահաւատ տեղեկութիւնների համե-
մատ, այժմ Արդուինի գաւառն արտադրում է
ընդամենը տարեկան մօտ 3500—4000 պուղ
ձէյթուն: Սակայն թէ այդ օգտակալ պտղի մը-
շակման վրա լաւ հոգ տարվէր, այժմեան արդիւ-
կարելի էր ստանալ: Տեղւոյ ձիւթպտուղը իր
յատկութեամբ երկու տեսակի է բաժանվում, ա-
ռաջին տեսակը կոչվում է «ծախ ու ձէյթ ուն»
որ լինում է մի մեծ կաղիքի կամ փոքր ընկուղի
խաղողութեամբ, մասն և գրեթէ սև գոյնով: Իսկ
միւս տեսակը կոչվում է «ձէյթ ուն» ձէյթ ուն
որ առաջինից փոքր է և մութ կանաչ կամ մութ
գորշ գոյն ունի: Այս վերջին տեսակ ձէյթունից
գիւղացիք ձէյթ են հանում իրենց նահապետական
պտղի հիւթի մի մասը ոչնչանում է և աղա-
տում է անարատ ձէյթ: Արդուինի ձէյթը չէ ար-
տահանվում, այլ գործածվում է տեղական պիտո-
ւոյց համար: Ձէյթունը քաղելուց յետոյ լեց-
նում են կաւեայ կարանների մէջ: Ախոս որ այդ

րատում են հօրտ (որին տեղացիք տանկերէնի
պէս թուրքա են անուանում) և քօրտ ծաղիկ-
ներից: Զօրտը մեխակի ծաղիկն է և ունեցող և
կապույտ գոյնի մի ծաղիկ է, քօրտը նոյնպէս ձե-
ւով նրան նմանում է, միայն դեղին գոյնի է:
Դրանք բուսում են կողմի արեւմտեան կողմից
բարձրացող «Թաքալի» լեռան լանջերի վրա:
Այդ ծաղիկները հաւաքելու համար աղջիկնա-
ցից մի մասը մի երկու հոգի այդ մարդիկ է վար-
ձում, բայց մեծ մասամբ իրանք անձամբ են գը-
նում հաւաքելու: Տօնի նախընթաց երեքշաբթի
օրը տեղում են աղջիկները ու հարսները յիշեալ
լեռան լանջերը ծածկող մարդագետիկների վրա
այս ու այն կողմ-գործած՝ եռանդով հաւաքում
են ծաղիկները, մի տեղ քօրտն է բուսում, միւս
տեղ հօրտն է ընդարձակ տարածութեան վրա
թաւ մարդագետիկներ ծածկում. ակամայ մտաբե-
րում են բանաստեղծի խօսքերը՝

Ի ծայրից սարից, որ երկնուց են մօտ,
Փռուի մինչ ի խորն հօրտն ու քօրտն:

Կարծեմ ընթերցողը կը ների ինձ, եթէ հանգա-
մանից օգտւելով այստեղ կը պատմում մի ու-
րիշ սովորութիւն էլ, որը նոյնպէս առաջին ան-
գամ կ'որդայ մէջ եմ տեսնում:

Ցանկացած անձի հետ եղբայր կամ քույր դառ-
նալու սովորութիւնը եւ թէն ուրիշ տեղերում էլ
հանդիպել եմ, միայն ոչ մի տեղ չեմ տեսել այդ
բանին եկեղեցական մի խորհրդի կամ ծէսի
ընտանրութիւն տուած՝ ինչպէս կ'որդում: Չատիկ
օրը, առաւօտեան ժամերգութիւնը աւարտելուց
վիշի, երբ խաչն ու աւետարանը բարձրցնում են,
որ հաւարակութիւնը համարէ, միմեանց հետ կը-
րայրանալ ցանկացող անձից զոյգ զոյգ մօտե-
նում են սրբութիւնների և նրանց համբուրելուց
յետոյ իրանք էլ համբուրում են միմեանց՝ Գրիս-

պտուղը ըստ արժանւոյն չէ մշակվում, եթէ ոչ
նա շատով կը գրաւի առեւտրական աշխարհի ու-
շաղթութիւնը: Արդուինի գաւառը արտահանում է
տարեկան մօտաւորապէս 2000 պուղ ձէյթուն:
Նրա գլխաւոր վաճառատներն են Բաթում,
Ախալցխա, և Թիֆլիս: Ձիւթագործի կողմը սկս-
վում է սեպտեմբերին և արտահանվում է արդէն
հոկտեմբերի սկզբից: Ամենայն տարի ձիւթագործի
այգիկները յետոյ Արդուին քաղաքի դէպտոստը
և առեւտրականների կողմից մի քանի հասկացող
վաճառականներ գնում են այն գիւղեր որ նշանա-
ւոր է այդ արդիւնաբերութեամբ, օրինակ Թո-
գոմ, և այնտեղ գիւղական Մուխթարի (տանտաւեր)
և այգեւեղների հետ որոշում են ձէյթունի լարա-
քանչիւր տեսակի գինը և նոցա սահմանված ար-
ժողութեան համեմատ ծախում և գնում են բոլոր
ձէյթունի առեւտրով պարագուղները և շատ քիչ
անգամ խանութները կողմից մի քանի հասկացող
ծախս ձէյթունի պուղը՝ արդիւնաբերութեան տե-
ղին արժէ 1 ր. 50 կ.—2 ր. 15 կոպէկ: Իսկ նրա
հաւարակ տեսակը արժէ 60 կ.—1 րուբլ:

2. Ընկուղ. Ձէյթունից յետոյ Արդուին գաւա-
ռի ամենաշահաւետ արդիւնքն է ընկուղը: Ձէյ-
թունի առեւտրը նոյն կենդանութեամբ գոյութիւն
ունէր նաև թրքաց տիրապետութեան ժամանակ,
բայց ընկուղը մեծ նշանակութիւն և արժէք ստա-
ցաւ այն ժամանակից մասնաւոր, երբ ռուսները
գրաւեցին այս կողմերը: Արդուինի գաւառի ըն-
կուղը առհասարակ նշանաւոր է իր խոշորու-
թեամբ, յատկութեամբ և լիւթիւթեամբ: Խրաքան-
չիւր տարի արտահանվում է Բաթում, Օդեսսա,
Թիֆլիս, Մոսկվա և այլն մօտաւորապէս 5,000
պուղ և մի այդպիսի էլ սպառվում է գաւառում:
Ընկուղից պտուղից աւելի արդիւնաւետ է այգե-
տէրերին համար նոյն ինքն ընկուղիին թէ իբրեւ
առեւտրական և թէ իբրեւ կոծր: Ընկուղից հա-
ճիլ (loupe de noix) Արդուինի գաւառից ար-
տահանութիւնը՝ շատ վաղ ժամանակից է թիւր-
քաց տիրապետութեան ժամանակ նոյն իսկ եւրօ-
պացիք անձամբ էին գալիս և յարմար կոծրներ
գնելով արտահանում: Սակայն այժմ տեղացիք ի-

տոսի յարութիւնը աւետող խօսքերը երեք անգամ
կրկնելով: Այդպէս էլ անում են կանայք և աղ-
ջիկք: Մի անգամ եղբայրացած կամ քույր դար-
ձածները խրաքանչիւր Զատիկ օր պէտք է այդ
կերպով էլ նորոգեն իրանց եղբայրութիւն կամ
քոյրութիւնը: Դրա համար խաչն ու աւետարանը
բարձրացած մնում է առաւօտեան ժամերգութիւ-
նից յետոյ մինչև պատարալի սկսելը և նրա ամ-
բողջ ընթացքի ժամանակ: Այս կերպով եղբայ-
րացածներին կողմեցիկ անուանում են «ողջում
աղբէր», այսինքն ողջոյնի եղբայր: Կանայք չը
կայ, որ այս սովորութեան անխախտ պահելը ա-
մենից առաւել քահանաներին է պատկը զոտ բե-
րում:

Կիւղացի

ՀԵՂԵՂ ԱԳՈՒԼՍՈՒՄ

Հեռագրով արդէն յայտնուեցաւ ձեզ այն տար-
տախեղի հեղեղի մասին, որը ամսոյս 21-ին աղ-
մէջ գցեց ամբողջ Արդուինը, և որի ծանր և սըր-
տածնիկ տաղաւորութիւններին և հետեւանքներին
արդէն երեք օրից ի վեր ակնհաստես եմ: Նամա-
կով հարկաւոր եմ համարում հաղորդել մի քանի
աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ, հրաւիրելով
մի և նոյն ժամանակ կարող անձանց ուշադրու-
թիւնը սարսափելի եղելութեան բացած վերջերին
դարման անեղ ծանրակշիւ խնդրին, ծանրակշիւ
եմ ասում, ըստ որում հիւանդին ցատկեղեց
աւելի կարեւոր նրան դարձանք են:..

Մայիսի 21-ի տարտախները աղբուցիկ երկար տա-
րիներ չեն մոռանայ նրա ծանր հետեւանքները տես-
նելով իրանց թէ հասարակական և թէ մասնաւոր
կեանքի վրա, որովհետեւ հասարակական մտաւոր-
անտեսական կեանքի խաղաղ յաւաքալիւթիւն

րենք են պարագում այդ գործով: Ընկուղից
կոծրը արտահանվում է Զորքի միջոցաւ Բաթում,
ուսկից ուղարկվում է մեծադոյն մասամբ Տրապի-
զոն և Մարսիլիա: Կոծրի արժողութեան չափը
կախում ունի ինչպէս նրա յատկութիւնից, նոյն-
պէս և նրա հեռաւորութեան միջոցից դէպի ձո-
րիւս: Ինչքան հեռու է կոծրը ձորից ափից, այն-
քան ցած է նրա գինը, վասն զի ճանապարհների
անհարթութեան պատճառաւ նրա փոխադրու-
թիւնը շատ դժուար և հետեւաբար շատ թանկ է
լինում: Կոծրը այգիից մինչև ձորի ափը փո-
խադրվում է եղեւոր ու դոմէշների միջոցաւ, իսկ
այնտեղ բարձրվում է նաւակների վրա, որով գը-
նում է մինչև Բաթում:

3. Խաղող. Արդուինի գաւառում թութից յե-
տոյ ամենաաւատ պտուղն է խաղողը, չը կայ այն-
պիսի գիւղացի որ գէթ սակաւ ինչ որթ չունե-
նայ իր պարտիւրում, կամ տան առաւել: Բայց
չը նայելով նրա այդ աստիճանի առատութեան,
այսուամենայնիւ ժողովուրդը գրեթէ բոլորովին
անտեղեակ է այդ ազնիւ տնկի մշակութեան: Ինչ
միջոցին որ ուղէ մարդ, ամառ թէ ձմեռ, կարող
է միշտ թարմ խաղող ծարկ այստեղ: Խաղողն ու
կեռասը միշտ դիմաւորում են միմեանց պատեղ
թարմ վիճակի մէջ: Ամենասակաւ ժամանակին
ամենալաւ խաղողի փոխադր տալը կօպէկից աւել
չէ: Խաղողի որթի ամենաշնորհը աճում է Ար-
դուինի վիճակի Բէրթալ գիւղում: Բէրթալի մէջ էլ
նշանաւոր է Գեօրդա կոչված բլուրը, որի հա-
ղողը կովկասի ամենաշնորհ խաղողներից եւս չի
մնայ, և շատ երկար ժամանակ կը դիմանայ կա-
տարեալ թարմ վիճակի մէջ: Բէրթալից յետոյ
խաղողի բերքի կողմից նշանաւոր են Արդուինի
վիճակում: Թոլգոմ, որ Գեօրդալից յետոյ ամենա-
լաւ է արտադրում, Յրիւ, Խալաւուր, Օրդուի,
և Մուղուր: Արդանուշի վիճակում—Ունիթիւլ և
Ըշլընար: Իսկ Շալվէթի վիճակի խաղողի բերքը
շատ աննշան է թէ իր քանակութեամբ և թէ
յատկութեամբ: Խաղողը մեծադոյն մասամբ գի-
նի է քամվում, որ սպառվում է միայն տեղացի
մէջ, և առհասարակ չէ արտահանվում: Ինչպէս

ազատելու համար ամբողջ գիւղը մտաւոր-նիւթա-կան մեծ հարուածներէն, որ վարդը է խորտակել բոլոր եղանակները և ձեռնարկածները: Վնասը քան ընդհանուր է, որ չէ կարելի ձեռք մեկնել անգական հարուածներէն: Երկուստեքն ունենալ համար:

Խ. Մարտիկեանց

ՆԱՄԱԿ ԹԵՂԱՌԻՑ

Մայիսի 23-ին

84 թուականը, կարծես պարզապէս Կաթիլի խառնուրդէն համար պարզապէս է մէկը միւրի. ետեւից սաս-տիկ պատահարներ: Գեռ սաստիկ ձմեռն էր, որ բաւական վնաս տուեց անասնապահ գիւղացիներէն, յետոյ ահա գարունը, որը նոյնպէս պակաս վնաս չէ հասցնում: Սաստիկ քամիները վնասեցին շատ տեղերում խաղողի վազերին, շատ տեղերում էլ կարկուտը վնաս հասցրեց: Ամառս 21-ին սաստիկ փոթորիկից յետոյ տեղաց կարկուտը, որ տեւեց մօտ 10 րոպէ: Թէլուկն մօտիկ գիւղերի, այն է Բուխալի, Խալաթի և Կուրդի-աւորի աղիները համարեա թէ բոլորը փախան: Ցաւալի է այդ խեղճ աղիներէն որոշները:

Պատուական «Մշակ» անցեալ համարներէն մէկում մենք մասնագոյն արեք (Թէլուկից գրած նամակում) կամուրջի անհրաժեշտ լինելը, քաղաքի միջով գտնուող սաղի վրա, բայց մեր խօսքը մնաց «ձայն բարբառոյ յանապատի»: Ոչ ոք մինչև օրս էլ ուշադրութիւն չէ դարձնում այդ բանին: Երբ որ քաղաքի խօսքը, ինչպէս շատ տեղերում, նոյնպէս և այստեղ գեռ ևս ոչինչ նշանակութիւն և ազդեցութիւն չունի: Փոթորիկից և կարկուտ-խառն անձրիից յետոյ վերադառնալ սաղի միջից անցնող առուները այնքան մեծացել էր, որ անց ու դարձը բոլորովին կտրուել էր: Ձիով միայն և այն էլ ոչ առանց վտանգի կարողանում էին անցնել: Ժողովուրդը հաւաքվել էր առուակի ա-փերում և դանազան դատողութիւններ էր անում: Այժմ միայն կամուրջի անհրաժեշտութիւնը աչքի էր ընկնում: Շատերը այդ օրը ստիպված էին տանը մնալ և գործից ընկնել, չը կարողա-նալով անցնել ջուրը: Նոյն իսկ այս օրը կարող էր ստիպված էր մի ամբողջ օր տանից չը դուրս գալ և գործից ընկնել: Սեղ օրը մեր երկ-սին ուսումնասիրաններն էլ համարեա թէ փակ էին: Աշակերտները և աշակերտները խումբ խումբ վերադառնում էին, չը կարողանալով ի հարկէ անցնել այդ առուակը: Մի փոքր կամուրջ, ինչ-պէս անցեալ նամակում գրել էի, մեծ դուռնար չէ պահանջում, և թէլուկի պէս քաղաքի համար կարծում ենք մեծ բան չէ մի քանի հարկի-րուր ծախսելը: Հրապարակում ենք մեր նորընտիր ղեկավարներին ուշադրութիւնը: Յայտնենք, որ նորընտիր ղեկավարները անպատճառ այդ կամուրջի շինելը կիրառութեան, որովհետեւ, ինչ-պէս երևում է նրանց գործերից, նրանք հոգա են տանում քաղաքի բարեկաւրութեան մասին:

Ներսէսի կաթիլիկոս ընտրվելու լուրը մեզ մեծ ուրախութիւն պատճառեց: Միւս կողմից նրա հրաժարականը տխրեցնում է: Երբեք, այսպիսի մի ժամանակ, երբ աղիին հարկաւոր է մի գործ-ծանալ գլուխ, պետք այդ հրաժարականը ցու-է պատճառում: Անհամար արտով սպասում ենք Ներսէսի հրաժարականի յետ առնելու լրին: Տայ Աստուած, որ աղիի յոյսերը ի դերն չեննեն և Ներսէսը բարձրանար Ս. Լուսաւորչայ գահի վրա:

Տ. Ն.

ՆԵՐՏԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ստացանք Բաքիի յօդուհանի համար կարա-կուտից մի ծրար 6 լուրով: Անալիսայից 17 լուր: Ս. Խաչ քաղաքից 22 լուր: Զաքարիայից 1 լուր: Բաշտարայից 5 լուր: և Մեծ-Վարաքիայից 51 լուր: Հայրերը ուր հարկն է:

Գայտնում ենք մեր բաժանորդներին, որ «Մը-շակ» այս տարվայ մինչև այժմ դուրս եկած հա-մարները սպասված են:

ԿՈՂԱՅԻՆ մեզ գրում են հետեւեալը. «Այս տար-վայ ձմեռը շատ երկարատե էր այն կողմերում: Գարունը առհասարակ անձրևային և ցուրտ էր մինչև ներկայ ամառս կեսը, իսկ ամառ 2-ին մին-չև անգամ ջուրը սառչելու օրինակ տեսնվեցաւ: Այդ օրվայ ցրտից բոյսերը բաւականին վնասվե-ցան»:

Նոյն տեղից մեզ գրում են, որ Կողբում կեն-սական պիտոյքները բաւականին էժան են, բացի միից. ցորենը արժէ 11—12 ռ. խաղալը, պանրի լիտրը (12 ֆունտ) — 40 կ., իւղը 2 ռ., ոչխարի միւսը — 1 ռ. 20 կ. և տաւաղիւնը — 90 կօպէկ:

Ամսիս 2-ին, Թիֆլիսի Գայանեան օրիորդաց ուսումնարանի դահլիճում կատարվեց «Սեւերական կուրսերի» հիմնադրու. Ս. Մանուկեանցի աշակեր-տների տարեկան ըննութիւնը: Այդ ըննութիւնը պա-տուեցին իրանց ներկայութեամբ Թիֆլիսի մի քա-նի պատուաւոր վաճառականներ, ուսուցիչներ, և-րիտանացի գործակալներ և մի քանի խաղա-րուկիւններ: Ներկայացուցիչներ: Քննութիւնները շատ յաջողված էին: Պ. Մանուկեանցի համարեա բոլոր աշակերտները գեղեցիկ կերպով պատասխա-նում էին իրանց ուսուցչի և հանդիսականներից մի քանիսի հարցերին, վճռում էին հաշուա-պահական ամեն տեսակ խնդիրներ, ցոյց էին տալիս հաշուապահական գրքեր պահելու ձևեր և այլն: Մի խօսքով. Ս. Մանուկեանցի աշակերտնե-րը գործնականութեամբ մէջ մի փոքր վարժվելով կարող են շատ լաւ գործակալները դառնալ մեր վաճառականների համար:

ԱՍՍԱՅԻՆԱՅԻՆ մեզ գրում են. «Վերջին օրերս յոյժմունքը, կենսը և շարժողութիւնը ընդհա-նուր են մեր մէջ: Հասարակութեան մի մասը սը-րանից մի քանի ամիս առաջ խնդրամտայն էր եղել. Ս. Մանուկեանցի տեղափոխումը հայր-Սանատարեանցի ընդգծւ. ահա մի մասն էլ այսօր խնդր է չըլեցնում քաղաքում արժանապատիւ հօրը կրկին Ախալցխայում յաջորդական պաշտո-նում հաստատուելու համար, և մի երրորդ մասն էլ արդէն ուղարկել իր խնդիրը. Ս. Մանուկեանցի հայր խորին Ստեփանէին խնդրելով Ախալցխայի հօգուտ փոխ—առաջնորդ: Այստեղ իմ նպատակը չէ խօ-սել ոչ ի նպատակ և ոչ հակառակ այդ բարձրա-պատիւ հոգեւորականների մասին, որոնցից առա-ջինը գործունէութեամբ հեռ քիչ շատ ծանօթացանք նրա կարճատեւ պաշտօնավարութեան միջոցով, և վերջինի միայն բարի համբան ենք լսած, այլ ցաւալի այն է, որ մեր մէջ համարաշխարհիւն չը կայանալով միշտ անպիտանացաբար ենք գործու-նէ: Լաւ չէր լինի արդեւ, որ հասարակական գործե-րը վճարվէին ընդհանուր ժողովներում, որտեղ մի-միանց հասկանալով, կարողանայինք համակամ եղբակացութեամբ դալ»:

Նոյն տեղից մեզ գրում են հետեւեալը. «Այս օրերս Ախալցխայի հասարակութիւնից մի խնդրը ուղարկվեցաւ. Գ. Նաճարապետին քաղաքային ինք-նավարութիւնը առժամանակ դադարեցնելու հա-մար, որովհետեւ վնասակար է գտնում քաղաքի շահերին և վարչութեան պահպանութեան համար տարեկան 7—8000 լուրով իւրու է ծախսվում: Ա-խալցխայի քաղաքի ամեն կողմից թաւս է փչում. երկկույ չինածներս այսօր քաղաքում ենք. ինչու, — որովհետեւ առևտուր չը կայ, փող չը կայ, գոնէ «խօսքի քեցատութիւն» էլ չը լինի, մի բանով ըզ-բաղվելով, արտերս չը ներգնաց: Խնքնավարութիւ-նը դադարեցնելու ահա մի լոգիկան, որ միայն ա-խալցխայի ունի: Հէր օրհնած. եթէ վարչութեան ծառայողները թող և անընդունակ են, իրաւա-սունքը՝ սառնասկիւտ, անհոգ, որոնք պաշտօնին նայում են ձեռն և պատի համար, միթէ քո ձեռ-քին չէ ընտրել արժանաւորները, մասնաւոր ուր նոր ընտրութիւնները կատարվելու են այս տարի, քանի ամիսը վերջը: Խնքնավարութիւնը մի ա-ռանձին պատիւ է, որը արվում է քաղաքական հասունացած հասարակութեանը, իսկ մենք որ մի քաղաքական յարձակում էինք ղեկավարանքներ վրա, թէ նոքա անհոգ են, քաղաքի շահերը չեն կարող պաշտպանել և այլն, հիմա էլ աղաղակում ենք թէ մենք արժան չենք խնքնավարութեան, որով-հետեւ դեռ ընած ենք, ահա ենք, երկուսն ենք»:

Թիֆլիսի Արհեստաւորաց ուսումնարանի թոշակ ստացող աշակերտները մեզ խնդրում են տպել հետեւեալը. «Մենք, Թիֆլիսի քաղաքային Միքա-յէլեան Արհեստական ուսումնարանի հայ աշա-կերտներս, բարոյական և երաժարագիտական ըզ-բանումքից զրոյված յայտնում ենք մեր խորին և ի սրտէ անկեղծ շնորհակալութիւնը Կովկասի Հա-յոց Բարեգործական ընկերութեանը, որ նա այս ամբողջ ուսումնական տարվայ չըլանում ներկա-պէս ասպնովեցրեց մեր դրութիւնը, աղատելով այն դառն և ցաւալի նեղութիւններից, որոնց են-թարկվում է ամեն մի չքաւոր անտիրական, մա-

նաւանդ երբ նա ստիպված ապրում է հայրենի-քից հեռու պանդխտութեան մէջ: Արհեստաւորաց ուսումնարանի հայ աշակերտների համարեա մեծ մասը օտար երկրացիներ են: Յուսանք որ յարգե-լի ընկերութիւնը այս տարի նոյնպէս անտես չը առնի նպաստել, որքան ձեռնհաս կը լինի, մեր բարոյական և մտաւոր վարդապետը, բարեգործը մեր նիւթական աղքատ լինակը»:

«ԲԱՅԱՅ» լրագրի ստացած տեղեկութեան համեմատ, միմիտարների մասնաժողովը թողնու-թիւն տուեց Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեանը փոխառութիւն անել քաղաքային ջրանցքի հա-մար:

Մեզ հաղորդում են ԱՍՍԱՅԻՆԱՅԻՆ հետեւեալը. «Մայիսի 1 և 2 այստեղ իսկապէս ձմեռ էր. ձիւ-նը ծածկել էր չըլեցնալ լեռները, իսկ քաղաքում-ջում ընկածը հալվում էր. ծառերի նորաբողբոյ ծաղիկները և կոկորները յրատար լինելով՝ բո-լորը թափվեցան: Միմիտները առ այժմ բաւա-րար են և գները չափաւոր, բայց միից, որը այս ամառում պատ էր մեզ համար, որովհետեւ վարչու-թեան նշանակած տակաւին դինը ձեռնտու չը լինելով, մեր մտադրութեան չեն բարեհաճում մոր-թելու: Տիֆ հիւանդութիւնը, որ գաւառի մի քա-նի գիւղերից մեզ սարսափեցնում էր, այժմ բոլո-րովին անհետացած է երևում»:

Շնորհակալութեամբ ստացանք հեղինակից, Գալ-րիէլ Ստեփանեանցից նրա տպագրված «Էլի մէկ գոհ» կամեղիւն: Տպագրութիւնը շատ գեղեցիկ է և կատարված է Թիֆլիսում, Մարտիրոսեանի տը-պարանում: Շատ ուրախ ենք որ Ստեփանեանցի «Էլի մէկ գոհ» տպագրվեցաւ այնպիսի վերջաւո-րութեամբ, ինչպէս առաջին անգամները բեմի վրա խաղացվեցաւ և ոչ թէ ինչպէս վերջին ան-գամ, քանի որ Անանու մահը, մեր կարծիքով, և կամ նրա ընդդիմադրութիւնը ծնողների կամքին, անհրաժեշտ կը լինէր:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐԻՍԻՅԻՑ

Վան, մայիսի 20

Հաղորդելու արժանի ամենակարեւոր լուրերից է պարսկական սահմանադրութեան այս օրերս տեղի ունեցած դէպքը, որ քաղաքական ասպարիզում մեծ ուշադրութիւն գրաւած է: Վստահ ակերբից անուրած տեղեկութիւնը կը հաստատեն որ պարս-կական զօրքերու գոհունքը վրանաբնակ պարս-կային ջոկերի հետ միմիտալով արշաւանք գործած են դէպի Կեամպուի նահանգը որ Հէքեարի կո-չուած կուսակալութեան մի կարեւոր մասն է պարսկական սահմանադրութեան: Յարձակողը թիւրք զօրաց կողմանէ ոչինչ դիմադրութեան չը հանդի-պելով գրաւած են համարածանօթ Շէյխ Իւթաղու-լահի վերաբերեալ մի քանի գիւղօրայքը, առաւելե-լով որ ջոկական ասպատակութեան ատեն պար-սից ժողովրդեան եղած ծանր վնասուց փոխարէն ոչինչ հատուցում արուած չէ թիւրք կառավարու-թեան կողմանէ և թէ նրանք էլ կուզան իրենց ձեռամբ կարգադրել այս առկալն մնացած խըն-դիրը: Այժմ Թիւրքիա պատրաստվում է բանակ ու-ղարկել այդ ինքնակալաց եղանակներում վրայ և թաքնապարտելով և տեղական կառավարութեան վրա: Քանզի զրկուելով բանակին համար հարկ ե-ղած դրամը անկարելի է ձեռք բերել, այս պատ-ճառաւ անտեսելի հարստահարութեան մասնաւոր է թէ քաղաքային և թէ գիւղական ժողովուրդը որ արդէն տարապայման կրթաւորութեանց ենթա-կալ եղած անկարող է կօպէլ միակ վճարել կա-ռավարութեան պահանջաւ բաղմադրվել և ծանր տուրքերուն համար: Զօրքեր և ժանդարմներ խումբ խումբ կը շրջագայեն թաղէ թաղ և տունէ տուն բռնի ներս մտն գործելով և անպաշտպան կանաչը ու մանկոյքը անխնայ դանակով հը-րպէս զի յայտնեն իրենց թէ տան մարդիկը դը-րանին ուր պահած են. բանտերը արդէն լքեն են այս առթիւ: Հիւրանկարողներով, որոնց ընտանիք-ները բոլորովին անխնայ անօթի և խեղճ երեսի վրա մնացած են: Անկարելի է գրչով նկարագրել այս պատճառով քաղաքի միջին թէ ի գիւղօրայք տիրող արարատիկ թշուառութիւնը, բազումք էլ չը կա-րողանալով տանել այս թշուառ և յուսահատա-կան վիճակին տուն տեղ թողած գիւղերոնց փախ-չում են դիմելով գաղթականութեան: Ժողովուրդը դառնապէս ցաւում է Բոստական հիւպատոս վը-

սեմ. Կամաւարական բէկի այսքան երկարատե բա-ցակալութեան համար, վաճառ զի Էթէ. նորին գե-րազանցութիւնը իր պաշտօնատեղին լինել տեղա-կան իշխանութիւնը պիտի չը վստահանային: Երբեք անխնայ ծախսերն հարստահարել և նեղութեան տակ ճնշել ժողովուրդը, նա առաջները քանիցս ար-գելած է զօրաւոր միջամտութեամբ թիւրքերին չարչարել հայերը այս տեսակ պատրուակներով: որոնցմով նոքա յայտնապէս կամենում են ցրուել հայոց ստուար մի մեծամասնութիւն կազմող դիւ-ղական արի և քաջ ժողովուրդը: Արքայի անուրա-նայի է գերազնիւ Կամաւարական-բէկի այս մասին ազգակիցներին մատուցած մեծամեծ օգուտները և վստաւորականի հայութիւնը յորդոց որդի պի-տի չը մոռանայ զայս: Նորին գերազնիւութեան ան-խնայ և յարատե ջանքի ու աշխատութեան շնոր-հիւ է որ վանեցի հայը վերջապէս աղատուեցաւ: Կուսակալ Հասան բաշային ձեռքից որին սուլթա-նը այստեղ ուղարկած էր յատկապէս հայե-րին համար և այն նպատակով, ինչպէս Գիոս ուղարկեց արաղիլին գորտերուն վրայ իշխե-լու...:

Վանայ նորընտիր կուսակալ Համիդ բաշան անցեալ շաբթում ժամանեց իր պաշտօնատեղին, սա մի 85 ամեայ ծերուն մէ: Եթէ նախը-նորից մնացած, թէպէտ և ատում են որ բարի մարդ է, բայց ինչ օգուտ երբ ալ աչքերը այլ ևս կարող են տեսնել, ոչ ականջները կը լսեն և ոչ էլ կարողութիւնը կը տանէ այսպիսի բազմակա-րօտ երկրի մը կառավարութեան դէպ վարելու. մէկ խօսքով սուլթանը ուղարկելով իր անուանա-կից բաշան իր իր ներկայացուցիչ բացարձակ կերպով ուղարկ է մասնակ այս բազմահայ երկրը վերջի ատոյթման անխնայութեան և թշուառու-թեան: Անգլիական հիւպատոս մտորը Ալուս-թուս Ալքըր արձակուրդով ուղևորվում է հայրենիք Տիֆլիսի ծանապարհաւ. վստաւորականի ժողովուրդը երբեք չը կարողացաւ համակրել թագուհու ներ-կայացուցչին, որովհետեւ սա մի դեռահաս երիտա-սարդ է բոլորովին անփորձ և անգէտ իր վարած բարձր պաշտօնին, որով չափազանց մեծ վնաս պատճառեց Անգլիական ազդեցութեան վստաւո-րական աշխարհում: սա իր բոլոր ուշադրութիւնը նուիրած էր որս անելու և հնազանդական առա-կաներ գնելու և երբեք չէր հետաքրքրվում որ և է ինչդրով. Կրտսերների բարեհաճաւ նախարա-րութիւնէն ասկէ աւելի բան մը չէր սպասուէր. արդէն կարծես թէ նա որոշած է այնպիսի մար-դիկ գործածել, որոնք իրենց ընտիր յատկութիւն-ներով տրամադրել են ազատական կուսակցութեան անկախ ու ձախող քաղաքականութեան մեծա-պէս նպաստելու, ինչպէս Սըր Խըլքին Պէրլինկ Եգիպտոսում: Մասնաւորապէս շատ վատ տպա-ւորութիւն ըրաւ ժողովրդեան վրայ այն հան-գամանքը յորում մտորը Խըլքը անցեալ նոյնները ամառում Ամենագ. Խըլքեան Հայրենիք ի պատիւ հացիկերով տալով քաղաքական յոյժ կարեւոր արտայայտութիւններ: Ընկէ յետոյ (որ ժամանակին հրատարակուեցաւ «Մշակում») ժխտեց հրապա-րակաւ: ***

ԻՍԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կ Ո Մ Ա Գ Օ Ս Օ Ն Վ Ի Լ: Ֆրանսիական ակադէմիան և տնտեսը զրկվեցան կոմս Ժօզէֆ Գօսմոնիլից: Այդ ծերունի քաղաքական և գրական գործողը ծնվեցաւ 1809 թվին և երիտասարդութեան ժա-մանակ ծառայում էր դիւանագիտական ծառայու-նա Բրիտանիայում, Տուրինում և Նեապոլում: Ֆրան-սիական զեապանութեան առաջին քաղաքական էր: Հասարակական ասպարէզը մտաւ նա 1842 թվին որպէս պատգամաւորների ժողովի անդամ, իսկ 1848 թվի յեղափոխութիւնից յետոյ նա հե-ռու էր մնում քաղաքական գործերից, ամբողջա-պէս նախընտրելով գրականական գործունէութեանը: Նա գրեց «Histoire de la politique exterieure du Gouvernement Francais de 1830 a 1848», (Պատմութիւն Ֆրանսիական կառավարութեան քաղաքականութեան 1830 թվից մինչև 1848 թ.) «Histoire de Reunion de la Lorraine a la France» (Լուսարիայի միութեան պատմութիւնը Ֆրանսիայի հետ), «L'eglise Romaine et la pre-mier Empire» (Հռոմէական եկեղեցին և առաջին կայսրութիւնը) և մշտական աշխատակից էր «Revue des Deux Mondes» ամսագրի: 1869 թվին նա ակադէմիայի անդամ ընտրվեցաւ: Վիեննի տեղ և գրաւեց 38-ը տեղը, որ երբեմն պատկա-նում էր Մոնտէսքիէին: Կոմս Գօսմոնիլը պատկ-ված էր հռչակաւոր արկին Ստալի թոռան և դու-քըս Բրօքիէ ջրով հետ, որը երկու տարի առաջ վախճանվեցաւ:

Խաղաղութիւն-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մամուլի տակ է և շուտով լոյս կը տեսնի Սանդալի «Վիշապ» ճաճկահայ պանդուխտ մշակների կեանքից պատկերը. հրատարակութիւն Սարգիսեանի գինն է 40 կոպ.:

Յանկայողները կարող են դիմել հետեւեալ հասցեով.

Тифлисть, Головинский проспектъ, домъ

Ананова кв. 30 Софія Петросянь.

Պ. ՇԱՎԷՐԴԵԱՆԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ, Թիֆլիսում, ընդունվում է Կ. Պոլսի «ԱՐԵՒԵԼԻՔ» լրագրի բաժանորդագրութիւնը: «Արեւելք» լրագրի բաժանորդագրին է տարեկան 20 ր. վեց ամսական 10 ր. Հատով ծախվում է 10 կ. Բաժանորդագրութիւնը ընդունվում է ամեն ամսի 1-ին և 15-ին:

2—20

«ԿԱՎԱՍՋ ՆԻ ՄԵՐԿՈՒՐԻ» ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԳՐԱՍԵՆՆԱԿԸ (վարձեցովակայա Նաբեբեժնայա, Չիթախովի տուն) ընդունվում է բռնների հասցեներ համար՝ Պետերբուրգ, Մոսկվա և Կասպից ծովի ու վոլգա գետի բոլոր նաւահանգիստները:

2—3

Վրաստանի և Իմերեթի Հայոց Վիճակալին Կոնսուլատի տեսնի մէջ նշանակած է աճուրդ սոյն յունիս ամսոյ 8-ին, առանց կրկնաճրդի, կապալով տարու համար Էմմիսնայապական երկու կրպակները, մինն Բուրջիխանայի և միւսն Փան թաղի: Անդամ՝ Կարապետ քահանայ Տէր-Սարգսեան:

1—3

ՐԱՅՅԻ
«ՋԱԼԱԼԷԴԻՒՆ»
տպված է հեղինակի պատկերով
Գինն է 1 ՐՈՒԲԼ
Թիֆլիսում վաճառվում է
Հեղինակի մօտ, — Կենտրոնական զբաղաճառանոցում, — Կովկասեան զբաղաճառանոցում, — Շահինյանի պալիտիոնում, — Շահինյանի և Տէր-Յովսէփիանցի ծրխատոյ մազազիններում:
Օտարաբաղադրացիք պէտք է դիմեն հեղինակին այդ հասցեով.
Тифлисть. Редакция „Мшакъ“.
12—20

ՊԱՍՏԱՆՈՒՆԵՐ (ՕՏՈՋ)

Ամենանոր նկարներով եկող սեղօնի համար ստացված են մեծ քանակութեամբ

ԵՂԲ. ՏԱՐՆՈՊՈԼԻ
Օղէսայի դործարանի պահեստում: Լոյս տեսաւ ՆՆ 5—6 (Մայիս-Յունիս) թէ Թիֆլիսում բաժանվեց և թէ օտարաբաղադրացիներին ուղարկվեց ամսոյս մէկին:

ԲՈՒՐ ՊԱՍՏԱՆՈՒՆԵՐԻ ԳՆԵՐԸ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԱԿԱՆ ԵՆ՝ 10 ԿՈՊԵԿԵՑ ՍԿՍԱՆ: 9—30

ԹԵՅ ԱՌԱՋԻՆ ՀՈՒՆՁԻ այս տարի չափազանց **ԳՈՅՆԱՒՈՐ ԵՒ ՀՈՏԱՒԷՑ:** Այդ թէյից ստացված է **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ** մէջ 50,000 ՖՈՒՆՏ և ծախվում է 25% ԷժԱՆ քան թէ ուրիշ տեղ, այսինքն լաւ ԿՕՆԳՕ թէյ 1 ր. 10 կ. մինչև 1 ր. 2-կ., շատ լաւ ԿՕՆԳԱ թէյ 1 ր. 40 կ., գերազանց ՄՕՆԵՐ թէյ 1 ր. 60 կ. (այս թէյը ամեն տեղ ծախվում է 2 ր. և 2 ր. 50 կ.), ԿԱՍԱՌ թէյ 1 ր. 80 կ. և ամենալաւ ՖՈՒՆՏ-ՖՈՒ թէյ 2 ր. Ֆուտոր քարը, առանց թղթի: Նոյն տեղը ստորաբար լինում է 500 ԵՐԿԱՍԷ ՄԱՀԱՅԱՆՆԵՐ 6 ր.—60 ր.: ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՈՂ մազերի համար երկաթէ ԳՐԻՉՆԵՐ ամբողջ Կովկասի համար, շօշուղ ԳՐԱՅ, շէֆրդի ԳԱՆԱԿՆԵՐ, հրացաններ ԳԱՌԻ, բեթլիդներ ՎԵՐԼԻ, ԲԱՐՆԵՐԻ թամբեր, ՇԱՐՏԻ ալբոմներ: **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԸ** դանվում է Թիֆլիսի մէջ, Գիւրջոյի փողոցի վրա Արծրունու գալէրեում ՆՆ 156 57, 158, 159, 160: Նոյն տեղը մեծ քանակութեամբ ԵՐԵՒԱՆԵՐԻ և տղամարդկանց մահահակներ 25% էժան քան թէ ուրիշ տեղ 10% էլ զիջում: 32—100

Մամուլի տակից դուրս եկաւ
ԿԸ ՌԹ-ԿԸ ՌԹ

Փողեվիլ մէկ արարուածով. հեղ. Վ. Մադաթեանի. հրատարակութիւն Ն. Սիմէոնեանցի. Գինն է 25 կոպեկ.
Պահեստը զանվում է Երեւանում. Ն. Սիմէոնեանցի զբաղանութեամբ:

Լոյս տեսաւ «ՊՈՊՈՐԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐԻՑ» Գաշնակի համար, կազմեց Խ. Մ. Կարա-Մուրադ. գինն է 1 ր. 35 կ. ծախվում է Կենդրոնական զբաղաճառանոցում. հետզհետէ կը ստացվին Մոսկվայից այս օրինակ աշխատութիւններ:

„ԱՂԲԻՒՐ“

Լոյս տեսաւ ՆՆ 5—6 (Մայիս-Յունիս) թէ Թիֆլիսում բաժանվեց և թէ օտարաբաղադրացիներին ուղարկվեց ամսոյս մէկին:

ԲՈՒՐԱՆԿԱՆՈՒԹԻՒՆ
ՆՆ 5—6

Գարուն (բանաստեղծութիւն) Ընծայացի
Գիծ-Լէօ (պատկեր մանկութիւնից) Ա. Մեհրաբեան
ՍԼաքներ Վէճը Զարուհի
Իմ ծիծեռնակը Ա. Տառնայ
Հսկայ-Մըջիւն (հարունակութիւն) թարգ. Տ. Գիւլայեանց
Պարոյր Հայկազն (հարունակութիւն) Բաքի
Հացթուխ Կ. Կ. Մելիք-Շահն.
Ամառ Մ. Փամպուկեան

ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍ
Էլէքտրականութիւն IV. Ն. Աբելեանց
Օղբ և նրա յատկութիւնները Յ. Զոհրաբեանց

ԱՅԼ ՆԻ ԱՅԼ
Թեմիստոկլէս Կ. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆՑ
Փոքրիկ Խորամանկն ԱՐՇԱԿ

ԶՈՒԱՐՃԱԼԻԲ
Հանելուկներ. խնդիրներ. Շուտ ասելու է:
Նախընթաց ՆՆ 4-ի մէջ եղած հանելուկների բացատրութիւնները:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՍՏԱՄՈՒՄԱՅԻՆ ՑԱՆԵՐԸ
ՊԵՊՍԵՆԵԱՆ ԳԻՆԻ «ԲՈՒԴՕ»
Այս գինին շատ համեղ է և 25 տարիների ընթացքում աջողութեամբ գործ է զբղում հետեւեալ գէպերում. ԱՌՈՐԺԱԿ ԲԱՅԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ, ՍՏԱՄՈՒՄԱՅԻՆ ՑԱՆԵՐ, և ԱՆԿԱՆՕՆ ՄԱՐՍՈՂՈՒԹԻՒՆ:
Պէպսին «Բուդօ» ճանաչված է փարիզի բժշկական Ակադեմիայից և ստացել է առաջին մեդալներ հետեւեալ աշխարհամանկներին. ՓԱՐԶԻ 1867 թ., ՎԵՆԵԱՅԻ 1873 թ. ՖԻԼԱԴԵԼՖԱՅԻ 1876 թ. ՓԱՐԶԻ 1878 թ.:
Paris: Hottot—Boudault, 7, Avenue Victoria.
Կովկասի համար պահեստ. ԳԵՂԱՏԱՆ ԱՊՐԱՆԲՆԵՐԻ ԱՌԵՒՏԻ ԿՈՎԿԱՍՈՒՄ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԷՋ:
26—80 (Ե. Շ.)

Զ. Գրիգորեանցի «Կովկասեան Գրափաճառանոցի» Հրատարակութեամբ
Լոյս տեսաւ
Յ. ՆԱԶԱՐԵԱՆՑԻ
Երկրամ
ԸՆՏԻՐ ՀԱՏՈՒՄՆԵՐ
անունով աշխատանքների երկրորդ մասն
ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:
Գինն է 1 ռ. 25 կ.: Գումարով առնողներին 1 ռ.:—Գիրքը բաղկացած է 4 մեծադիր երեսից:
Նոյն տեղում ծախվում է մի և նոյն գրքի Առաջին մասն—ԱՐՁԱԿ, միւսնոյն զնով:—Գիրքը բաղկացած է 470 մեծադիր երեսից:
3—3

ՀԱՂՈՒԵԿՁԻԹ			Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս Ի Ա Ռ Ե Ւ Տ Ի Ս Տ Ա Մ Ո Ւ Մ Ա Յ Ի Ն Ց Ա Ն Ե Ր Կ Ա Յ Ի		
g1-ն Յունիսի 1884					
Պ Ա Հ Ա Ն Զ Ք			Պ Ա Բ Տ Ք		
1. Դրամարկդ (սուձեռն թղթադրամ).....	78,131—25		1. Հիմնական դրամադուլա.....	1,000,000	
2. Ընթացիկ հաշիւ Պետական Բանկայի բաժնուժ.....	152,249—		2. Պահեստի դրամադուլա.....	129,779—40	
3. Զեղչումն (Disconto) մուրակաց երկու ստորագրութեամբ.....	2,032,368—78		3. Աւանդներ՝		
4. Զեղչումն տոկոսաբեր թղթերի, կտրծոնների և այլն.....	43,231—25		ա) Պայմանաժամով.....	1,422,989—20	
5. Փոխառութիւնն դրամականով՝			բ) ց'Պահանջ.....	255,825—	
ա) Պետութիւնից ապահովեալ տոկոսաբեր թղթերի.....	750,214—42		գ) Ընթացիկ հաշուով.....	648,714—46	
բ) յ..... ոչ ապահ.....	626,478—		4. Փոխառութիւն թիֆլիսի Պետական Բանկայի բաժնից գեղջեալ մուրակներով.....	319,618—09	
գ) սպարանքների.....	27,915	1,404,607—42	5. Թղթակիցներ՝		
6. Բանկայի պատկանեալ տոկոսաբեր թղթեր.....		194,819—16	ա) Նոյցա հաշիւը (Loro).....	707,075—93	
7. Թղթակիցներ՝			բ) Բանկայի հաշիւը (Nostro).....	1,197,293—74	1,904,369—67
ա) Նոյցա հաշիւ (Loro).....	1,025,112—60		6. Բանկայի բաժնետոմսերու անվճար կտրծոնների բաշիւը 1882 և 1883 թ.....		34,899—20
բ) Բանկայի հաշիւ (Nostro).....	929,155—48	1,954,268—08	7. Զը վճարուած տոկոսներ, աւանդներու, ընթացիկ հաշիւներու և այլ գործողութեանց.....		56,528—72
8. Բողոքուած մուրակներ.....	1,480—		8. Ստացուած տոկոսներ և յանձնարարականներ.....		133,884—36
9. Պայմանաժամը անյուշուած փոխառութիւններ.....	17,374—		9. Փոխանցիկ գումարներ.....		7,434—30
10. Ընթացիկ ծախսեր.....	20,704—77				
1. Կահկարասիք և սկզբնական ծախսեր.....	5,030—84				
2. Զեա ստացուելիք ծախսեր.....	6,644—35				
3. Ոսկի և արտասահմանի փոխանակագրեր.....	3,133—50				
Բ. Ա. 5,914,042—40 Կ.			Բ. Ա. 5,914,042—40 Կ.		